

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального
закладу Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року №152-Н
Форма № П-4.04

***ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»***

Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу
Форма навчання денна

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Допускається до захисту
Завідувач кафедри Г. П. Скляр
(підпис, ініціали та прізвище)

« » _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Рекреаційно-туристичний потенціал Київської області :
структура, сучасний стан та перспективи використання»**

*зі спеціальності 242 «Туризм»
освітня програма «Туризм» ступеня бакалавра*

Виконавець роботи Гулько Наталія Сергіївна
(прізвище, ім. 'я, по батькові)

(підпис, дата)

Науковий керівник д. е. н., проф. Скляр Георгій Павлович
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім. 'я, по батькові)

(підпис, дата)

Полтава – 2020

Зміст

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	
1.1. Сутнісні поняття та компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.....	6
1.2. Сучасні методичні підходи до оцінювання рекреаційно – туристичного потенціалу території.....	10
1.3. Передумови та чинники формування рекреаційно – туристичного потенціалу в регіоні.....	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	
2.1 Природні ресурси регіону як чинник його туристичної привабливості.....	17
2.2. Історико-культурна компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.....	20
2.3. Інфраструктура компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.....	29
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

ВСТУП

Рекреація – вид діяльності, який має чітко виражену природно-ресурсну орієнтацію. Природні ресурси є провідним чинником, який визначає рекреаційне використання території. Від того, який набір природних ресурсів має територія, залежить організація видів і форм рекреаційної діяльності. Як відомо, природні рекреаційні ресурси потрібно використовувати бережно й економно, їх треба охороняти і примножувати. Для цього необхідно вести їхній облік, кількісну і якісну оцінку, визначати придатність та альтернативність використання в тій чи іншій галузі господарства.

Визначення складових елементів туристично-рекреаційного потенціалу та дослідження його властивостей як системи є надзвичайно актуальним, тому що дозволить: по-перше, більш повно виявити елементи, що входять до складу сукупного туристично-рекреаційного потенціалу регіону; по-друге, більш точно розрахувати його величину; по-третє, дослідити можливості інтеграції елементів, що входять до складу туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

Рекреація, як одна з головних форм продуктивного використання вільного часу людини - суспільний, економічний і науковий феномен, для якого не мають значення міжгалузеві та міждисциплінарні межі. Не дивлячись на цю особливість, слід зауважити, що найбільший вклад у її вивчення і розуміння вносить географія, у царині якої сформувалася потужний науковий напрям - географія рекреації і туризму.

Матеріальною основою рекреаційно-туристичного ринку столичного регіону та вагомою структурною складовою його економіки стає рекреаційно-туристичний комплекс, для розвитку якого є необхідні природні умови, історико-культурні, матеріальні та трудові ресурси

На розвиток рекреаційно-туристичного комплексу Київської області впливають такі основні групи чинників: природно-географічні, суспільно-

географічні, історико-культурні та екологічні.

Серед природно-географічних чинників найбільший вплив на розвиток рекреаційно-туристичного комплексу мають: рельєф, клімат, ґрунти, лісові, водні та абіогенні ресурси

У Київській області наявний досить потужний рекреаційний потенціал, рекреаційний потенціал зосереджений на землях у всіх фізико-географічних зонах Київщини, що при правильному використанні надасть можливість не тільки забезпечити оздоровлення населення, а й економічне зростання регіону.

Теоретико-методологічною основою дослідження є фундаментальні положення суспільної географії в галузі рекреаційної географії, географії туризму, курортології, регіоналістики, вчення про природно-ресурсний потенціал, географічного краєзнавства та ін. При написанні бакалаврської роботи були використані теоретичні та практичні розробки вітчизняних учених: Аніпко Н., Бобирєва О., Дорош М., Дорош О., Кілінська К., Мандюк Н., Новикова В., Николаєнко Д., Осипчук О., Панкова Є., Покогодна М., Полтавець А., Руденко В., Стецюк М. та ін.

Проте у процесі дослідження регіону використовувались як загальнонаукові методи – аналіз і синтез, системний підхід, індукція та дедукція, так і конкретно-наукові методи – історико-географічний, порівняльно-географічний, картографічний, класифікації та типізації. Системний підхід (принципи виділення ієрархічних рівнів рекреаційно-туристичних систем і зв'язків між ними), кластерний аналіз (проведення групування рекреаційних зон за особливостями їх функцій), порівняльно-географічний метод (порівняння особливостей розвитку рекреаційного господарства Київського регіону у рекреаційному потенціалі господарства України), класифікації та типізації (виділення форм територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності та виокремлення окремих типів в кожній із виділених форм), аналіз та синтез (проаналізовані складові явища та об'єкти рекреаційно-туристичного господарства Київського регіону).

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та

пропозицій, списку використаних джерел.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану та розвиток і використання рекреаційно-туристичного комплексу Київської області, його інфраструктурного забезпечення на території України.

Досягнення та реалізація поставленої у роботі мети потребує вирішення таких завдань:

- сутнісні поняття та компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу регіону;
- сучасні методичні підходи до оцінювання рекреаційно – туристичного потенціалу території;
- передумови та чинники формування рекреаційно – туристичного потенціалу в регіоні;
- природні ресурси регіону як чинник його туристичної привабливості
- історико-культурна компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіону;
- інфраструктура компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіон.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процеси формування рекреаційно-туристичного потенціалу Київської області та його складові : оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу, чинники формування, природні ресурси, історико-культурна та інфраструктурна компонента.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційні умови розвитку і використання рекреаційно-туристичного потенціалу.

У роботі використано такі наукові методи дослідження: порівняння та узагальнення, дослідження загальнотеоретичного та спеціальних методів дослідження: історичний, аналізу та синтезу, статистико-економічний, абстрактно-логічний, прогнозно-аналітичний, прогнознодіагностики, моделювання та інші.

Інформаційне тлумачення роботи склали нормативно – правові

документи Київської обласної державної адміністрації, Київської міської ради, інформація статистичного щорічника України, головного управління статистики в Київській області, наукові публікації, статті, а також матеріали мережі Інтернет.

Результати дослідження доповідались на кафедральному круглому столі студентів та аспірантів «Туризм і молодь – 2019» (м. Полтава 19 листопада 2019 р.), який проводився у Вищому навчальному закладі Укооспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Запропоновані у роботі теоретичні рекомендації формуються на основі дослідження розвитку туризму, туристично-рекреаційних ресурсів та ринку туристичних послуг Київської області. Практичне значення кінцевих одержаних результатів дає зрозуміти весь обсяг перспективи та деяких недоліків в Київському регіоні. Результати дослідження спрямовані на те, щоб надати змогу органам виконавчої влади у сфері туризму та органам місцевого самоврядування суттєво підвищити важелі впливу на нарощування та активізацію використання конкретної адміністративно–територіальної одиниці.

Під час дослідження було використано ряд опрацьованих досліджень : аналіз, класифікація, історичні дані, підсумування.

Дипломна робота складається з таких структурних елементів: вступ, два розділи, висновки та пропозиції, список використаних інформаційних джерел.

Обсяг роботи – 54 сторінок, включаючи 10 таблиць, 3 схеми та 60 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

1.1. Сутність поняття та компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу регіону

Розвиток туристичної сфери будь-якого регіону, як і туристичної сфери України потребує визначення основних компонентів туристичного потенціалу. Ефективне використання таких складових супроводжується сукупністю проблем та обмежень, як з боку органів місцевого самоврядування, так і нормативно-правової бази держави.

Для початку згадаємо про Закон України «Про Туризм», який пояснює нам, що це «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно–ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає».[3]

Аналіз понять компонентного складу рекреаційно-туристичного потенціалу ґрунтується на використанні основних нормативно-правових документів, що дозволяє розглядати організаційно-правові форми та види туризму відповідно до даних рисунку 1.1.1.

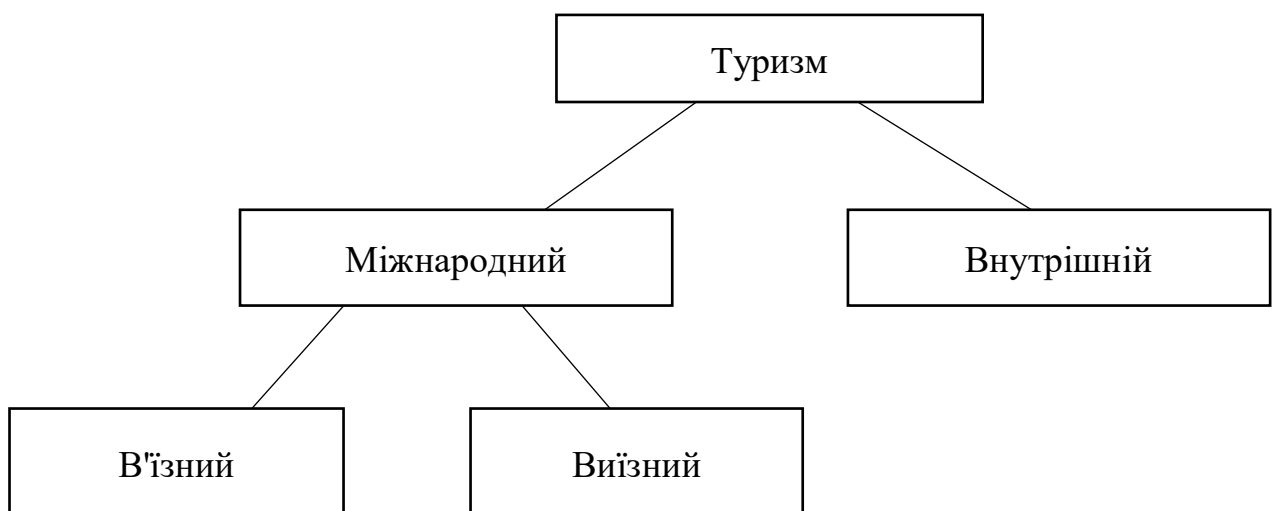


Рис. 1.1.1 Види туризму[??]

Як свідчать данні рисунку 1.1.1, туризм, відповідно до Закону України «Про Туризм», розподіляється на внутрішній та міжнародний, який у свою чергу, складається із в'їзного та виїзного туризму.

Сьогодні розвиток туризму набуває особливого значення. Адже туризм це одна з форм раціонального використання вільного часу, проведення дозвілля, задоволення пізнавальних інтересів, оздоровлення та лікування населення.

Вона стала можливим засобом вивчення історії рідного краю, залучення широких верств населення до пізнання тієї історико-культурної спадщини, яку залишили нам попередні покоління. Туризм - це також своєрідна візитна картка країни, що знайомить зарубіжну громадськість зі станом економіки, розвитком національної культури, віковими традиціями духовним потенціалом нації. Це і є важлива стаття надходжень коштів до бюджету країни в тому числі і валютних.

Туристична галузь київського регіону впродовж останніх років характеризується позитивною та сталою динамікою. Неухильне зростання кількості туристів та обсягів наданих їм послуг, комплексний підхід до розвитку туризму, готельного господарства та курортів на місцевому рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері створили новий імідж продукту, конкурентоспроможного в нашій державі та за кордоном. Детальну інформацію стосовно в'їзних, виїзних та внутрішніх туристичних потоків за 2015-2018 роки можна переглянути в табл.1.1.1[21]

Таблиця 1.1.1

Показники туристичних потоків у Київській області у 2015-2018 рр. [??]

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, (+;-)	Відносне відхилення, %
В'їзні (іноземні) туристи	5		11	40	+10	200%
Внутрішні туристи	1348	2439	2161	3320	+657,3	126%

Аналізуючи наведені у таблиці 1.1.1 дані, можна зазначити, що показники в'їзного та виїзного туризму в цілому значно збільшились за останні 5 років (від 2015 до 2018 р.) і на сьогодні продовжують збільшуватись.

Київська область – адміністративно-територіальна одиниця у складі України. Розташована переважно на Правобережжі, в межах Полісся та Лісостепу. Межує на півночі з Республікою Білорусь (Гомельська область), на заході межує з Вінницькою та Житомирською областями, на сході – з Чернігівською та Полтавською областями і на півдні – з Черкаською областю. Київська область була утворена 27 лютого 1932 року. Її площа становить 28,1 тис. км² (4,7% від території України). Чисельність населення — 1827,9 тис. чоловік (3,7% від населення України), у тому числі міське населення — 1053,5 тис. чоловік (58%), сільське — 774,4 тис. чоловік (42%). Щільність населення — 65 чол. на км². [46]

Найпершим і найвідомішим туристичним центром Київської області є місто Київ. Особливе місце в розвитку рекреаційно-туристичного господарства Києва займають парки: Володимирська гірка, Парк Вічної Слави, Аскольдова могила, Наводницький парк, Труханів острів на Дніпрі, Гідропарк. (багато в Київських парках представників рослинного світу, завезених з інших країн та континентів). Особливе місце в розвитку рекреаційно-туристичного господарства Києва займають парки: Володимирська гірка, Парк Вічної Слави, Аскольдова могила, Наводницький парк, Труханів острів на Дніпрі, Гідропарк.

Також, багато в Київських парках представників рослинного світу, завезених з інших країн та континентів. У місті зосереджено понад 100 музеїв, у тому числі 32 музеї міського підпорядкування (фонд більш як 2 млн. експонатів), 33 театри та театри-студії, 53 культові споруди, 141 бібліотека, 19 концертних організацій і самостійних музичних колективів, цирк. У місті функціонують 182 колективні заклади розміщення, з них 133 готелі (5,4 % від загальної кількості готелів в Україні). Туристичною діяльністю займаються понад 2500 підприємств (24 % від загальної кількості по Україні). [21]

Привабливість м. Києва як об'єкта туризму визначається такими

факторами:

- величезна історична і культурна спадщина міста, що нерозривно пов'язана з історією і культурою як українців, так і інших слов'янських народів;
- наявність найбільшого в державі готельно-туристичного комплексу;
- наявність бази проведення міжнародних конгресів, симпозіумів, семінарів, виставок, ярмарків, фестивалів;
- великий потенціал для розвитку пізнавального та подієвого туризму;
- найбільший центр православ'я - передумова розвитку релігійного туризму;
- можливість проведення міжнародних змагань з різних видів спорту (спортивно-оздоровчий туризм);
- потенціал розвитку еко-туризму (зеленого туризму);
- наявність туристичних об'єктів, внесених до списку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО;
- акваторія Дніпра є основою для розвитку водних видів туризму.

Отже, розглядаючи матеріал, який зазначений вище, можемо спостерігати, що Київська область має потужний потенціал на всій території та містить всі пріоритетні показники для рекреаційного туризму. Все це свідчить, що туризм є одним із важливих чинників виходу економіки країни з кризи, стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету, позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях народного господарства.

Провівши дослідження сутності поняття та розглянувши компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу регіону, у наступному розділі нашої роботи, ми проведемо дослідження сучасних методичних підходів до оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу території.

1.2 Сучасні методичні підходи до оцінювання рекреаційно – туристичного потенціалу території

Туристський потенціал - це досить ємне поняття, що включає кілька детермінантів, які й визначають туристську привабливість території. Туристський потенціал можна визначити, як сукупність усіх засобів і можливостей сприятливих розвитку туризму на території, іншими словами, туристський потенціал території – це сукупність ресурсів.

Для обґрунтування прийняття рішень щодо розвитку туризму та курортно-рекреаційної індустрії на довгостроковий період необхідно зробити комплексну оцінку туристського потенціалу території. У методологічному відношенні комплексна оцінка території повинна враховувати такі групи факторів:

- природні умови і ресурси (рельєф, ґрунти, ресурси, сільськогосподарські угіддя, корисні копалини, ліси та інше);
- сучасний стан економічного розвитку (готельний фонд, система культурно-побутового обслуговування, інженерні і транспортні інфраструктури, рівень благоустрою та інші);
- соціальні умови розміщення (населення, місць праці, місць короткочасного відпочинку);
- екологічні умови (рівень забрудненості повітряного басейну, водних об'єктів, забруднення ґрунтів, наявність електромагнітних хвиль, шум, радіаційне забруднення);
- архітектурно-естетичні умови (наявність заповідників, пам'яток архітектури і містобудування, археології, історії, природи, культури).

Під рекреаційними ресурсами розуміють поєднання компонентів природи, соціально-економічних чинників і культурних цінностей, що виступають як умови задоволення рекреаційних потреб людини. Виділяють три типи рекреаційних ресурсів, дані наведено на рисунку 1.2.1.

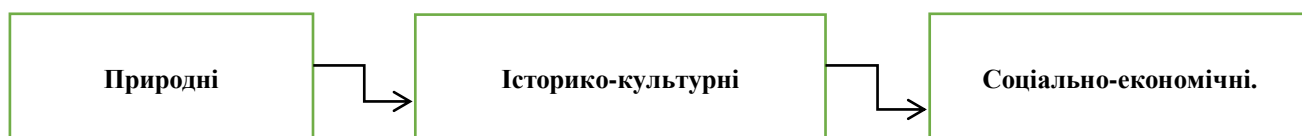


Рис.1.2.1. Типи рекреаційних ресурсів [узагальнено автором]

Як свідчать дані наведені на рисунку 1.2.1, кожен із типів рекреаційних ресурсів відіграє певну роль у формуванні галузевої і територіальної організації рекреаційних комплексів. Рекреаційний потенціал території є частиною природного потенціалу, який можна розглядати, як здатність природного середовища сприяти відпочинку і відновленню сили людини. Рекреаційне використання природи в своїй суті є соціально зумовленим процесом.

У Київській області наявний досить потужний рекреаційний потенціал, що при правильному використанні надасть можливість не тільки забезпечити оздоровлення населення, а й економічне зростання регіону.

У області кліматичні ресурси характеризуються помірно континентальним кліматом з помірно теплим літом та м'якою малосніжною зимою. Пересічна температура січня близько -6°C , липня близько $+20^{\circ}\text{C}$. Тривалість безморозного періоду становить 160-165 днів. Це сприяє створенню комфортних умов як для літнього, так і для зимового відпочинку.[19]Рекреаційний потенціал зосереджений на землях у всіх фізико–географічних зонах Київщини. Велике значення для відпочинку мають рекреаційні ресурси Полісся. Тут переважає м'яка тепла зима і досить вологе літо. Тут зосереджені масиви соснових лісів, є велика кількість прісних озер, повноводні ріки повільно протікають у низьких берегах. Можливості для рекреації на Поліссі використовуються недостатньо. Перспективними для освоєння є рекреаційні ресурси Лісостепової зони Київщини. Клімат тут м'який, вологість повітря дещо менша, ніж на Поліссі, опади переважають у першій половині літа. Складовою частиною рекреаційних ресурсів є чисті поверхневі, а також підземні мінеральні води, у тому числі лікувальні води. У багатьох місцях зустрічаються радонові води різного хімічного складу.Рекреаційне

землекористування - це частина земної поверхні з визначеними межами в натурі (на місцевості), на якій розміщені компоненти природного середовища та феномени соціокультурного характеру, які можуть бути використані, як ресурси для організації рекреаційної діяльності щодо використання природно-рекреаційного потенціалу території. Головною умовою його виникнення є наявність на даній земельній ділянці природних рекреаційних властивостей і їх придатність для організації певного напрямку рекреаційної діяльності.

За характером використання природних рекреаційних ресурсів рекреаційне землекористування розподілено на чотири головні підтипи використання, дані наведено на рисунку 1.2.2.

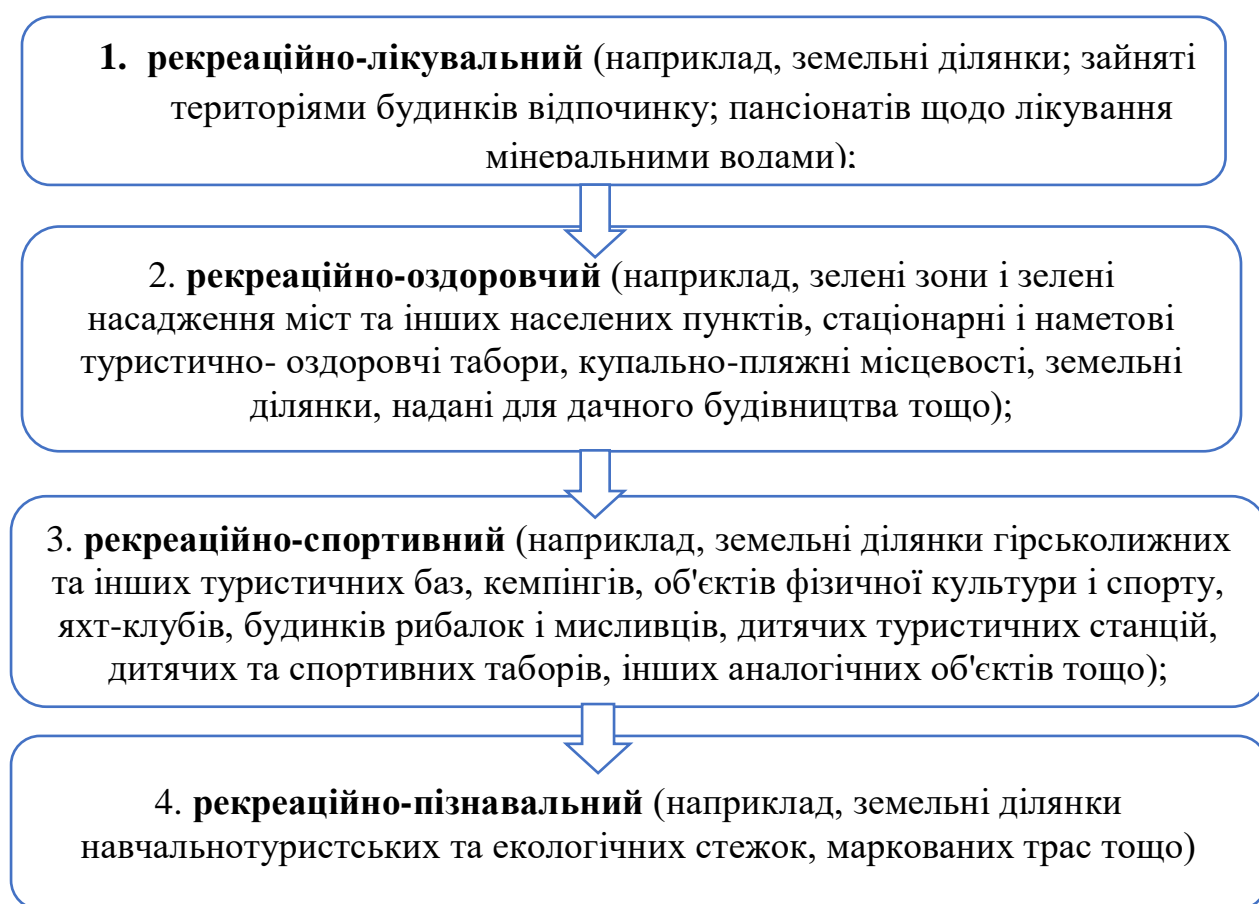


Рис. 1.2.2. Розподіл рекреаційного землекористування [***]

Як свідчать дані рисунку 1.2.2, існує районування рекреаційного землекористування Київської області за інтенсивністю рекреації. Виділено три типи територій:

1. території з високою інтенсивністю рекреації;

2. території з середньою інтенсивністю рекреації;
3. території з низькою інтенсивністю рекреації.

У свою чергу рекреаційний потенціал Київської області зосереджений на землях практично всіх категорій за основним цільовим призначенням, однак найбільш сприятливі умови для рекреації складаються на землях рекреаційного, оздоровчого, історико–культурного, природно–заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісгосподарського призначення і водного фонду. [1]

Згідно ст. 51 «Склад земель рекреаційного призначення» Земельного кодексу України до земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально- туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації. [56]

У Київській області налічується 1,3 тис. га земель рекреаційного призначення, у тому числі 5 об'єктів рекреаційного призначення на площі 0,8 тис. га. Основними користувачами земель рекреаційного призначення є організації, підприємства і установи рекреаційного (935,6 га) та оздоровчого (55,6 га) призначення, а також заклади фізичної культури і спорту (47,2 га) та заклади комунального обслуговування (16,7 га). Значна частина цих земель знаходиться під ділянками для колективного садівництва (145,6 га)[10]

Землі рекреаційного призначення по території області розподілені нерівномірно. Найбільше їх зосереджено в Вишгородському (610,30 га, 22,51 % від загальної площі рекреаційних земель області), Обухівському (510,44 га, відповідно 18,82 %), Бориспільському (241,79 га, 8,92 %) районах та в м. Ірпінь (417,44 га, 15,39 %).[44] Сприятливі кліматичні умови, наявність численних

водних об'єктів визначають роль Київської області як важливого рекреаційного регіону, де функціонують санаторії, будинки і бази відпочинку, дитячі табори. Серед курортів найважливіші—Біла Церква, Ворзель, Ірпінь, Конча—Заспа, Миронівка. Рекреаційно—оздоровче значення мають також курортні місцевості - Пірнове, Лютіж, Клавдієво—Тарасове, Буча.

Київська область має досить низькі показники в Україні, який становить 6,192 на 1000 км² або 0,098 на 1 тис. жителів, але рівень концентрації земель рекреаційного призначення не перевищує 1,427 та 0,023 відповідно, що свідчить про нерозкриті можливості потенціалу області щодо рекреаційних земель. [15]

Основними користувачами земель оздоровчого призначення є водогосподарські підприємства (191,4 га), організації, підприємства і установи оздоровчого (117,4 га) та рекреаційного (15,5 га) призначення, а також заклади фізичної культури та спорту (1,6 га). Мережа санаторних закладів Київщини представлена 46 об'єктами. Загальна місткість закладів курортного лікування становить близько 10,2 тис. місць, площа - 382,8 га. Кількість дитячих оздоровчих закладів становить 237, де можуть відпочивати понад 40 тис. дітей. Мережа закладів відпочинку (з урахуванням тих, що функціонують періодично) включає 40 будинків та пансіонатів, 30 оздоровчих таборів, водноспортивних і веслувальних баз, 13 спортивно – риболовецьких баз. Загальна місткість закладів відпочинку (без спортивних баз) становить 16,0 тис. місць. [10]

Отже, відповідно до проведеного аналізу, можемо констатувати, що природно-рекреаційний потенціал області в 4 рази перевищує площі земель рекреаційного призначення.

Провівши дослідження сучасних методичних підходів до оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу території у Київській області, у наступному розділі нашої роботи ми проведемо оцінку передумов та чинників формування рекреаційно-туристичного потенціалу в регіоні.

1.3 Передумови та чинники формування рекреаційно-туристичного потенціалу в регіоні

Перспективний розвиток туристично-рекреаційних систем Київщини обумовлений, перш за все, зростаючим попитом населення на рекреаційні послуги, який, внаслідок падіння життєвого рівня трудящих не може бути задоволений у видалених приморських районів. Рекреаційно-туристична галузь при порівняно невеликих затратах може дати великий прибуток, поповнити державний і місцевий бюджет, адже оборотність капіталу у цій галузі у 4 рази вища, ніж у середньому в інших галузях економіки. Тому, варто надати особливу увагу дослідженню і розвитку туристичної галузі в Україні і, зокрема, у Київській області.

Основними видовими сегментами ринку й надалі залишаться рекреаційний, курортно–лікувальний, культурно–пізнавальний (екскурсійний), спортивно – оздоровчий, релігійний туризм. Спортивно–оздоровчий та зелений (соціальний) туризм не є провідними для Київщини, але в комплексі з основними його видами дають певний економічний і, особливо, соціальний ефект. Одним з перспективних і високоприбуткових сегментів ринку вважається конгресний туризм. [60]

Використання земель історико- культурного призначення за визначеними напрямами повинне забезпечити збереження самих пам'яток і врахування історичних особливостей прилеглих територій. Станом на 1.08.2016 року в Київській області нараховується 196 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 340421,39 га. Серед них 171 територія та об'єктів місцевого значення, загальною площею 31986,77 га, та 23 території загальнодержавного значення, загальною площею 308434,62 га. З них 1 біосферний заповідник, 2 національні природні парки, 2 регіональні ландшафтні парки, 97 заказників, 61 пам'ятка природи, 14 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та 17 заповідних урочищ. Дві території ПЗФ, а

саме національний парк «Білоозерський» і регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів», розміщені одночасно в межах Київської і Черкаської областей. Першими природоохоронними територіями Київщини можна вважати дендропарки, що створювалися в маєтках великих землевласників. В історії розвитку мережі ПЗФ Київської області були періоди як створення територій, що охороняються, так і їхнього знищення, перш за все, через політику влади та її ставлення до охорони природи. Наприклад, копнемо трішечки в історії, з 1923 до 1934 року на південь від тодішньої межі Києва, на заплавах річки Дніпро, існував один з перших в Україні заповідників — «Конча-Заспа». У науково-дослідній станції, що існувала на території заповідника ще до його створення, з 1893 року, працювали такі відомі вчені, як М. В. Шарлемань, В. І. Вернадський. Наприкінці 20-х років дендропарк «Олександрія» отримав статус заповідного об'єкту місцевого значення.[8]

В самому Києві на 2019 рік налічувалось понад 93 об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ). Про це під час прес-конференції сказав начальник Київського обласного управління лісного і мисливського господарства Олексій Бойко, повідомляє кореспондент Укрінформу : "На сьогоднішній день на території Київської області функціонує 67 мисливських господарств, з них 65 господарств — приватної форми власності. Разом з тим, на території лісових масивів Київщини створено 93 об'єкти природно-заповідного фонду - це 55 заказників, один регіональний ландшафтний парк, кілька пам'яток природи, заповідних урочищ. Загальна площа об'єктів природно-заповідного фонду складає майже 23 тисячі гектарів", - зазначив Бойко. – Він зауважив, що цього року майже по всіх об'єктах ПЗФ були проведені перевірки: "Була зроблена ревізія усіх біотехнічних споруд, які знаходяться на цих територіях, включно з мисливськими вежами. Були проведені заходи з приведення цих об'єктів до вимог чинного законодавства, у першу чергу до вимог Закону України "Про природно-заповідний фонд". З 2017 року внесені зміни до цього закону і чітко прописано, що на територіях природно-заповідного фонду заборонене будь-яке полювання", - підкреслив він.[57]

Отже, можна підкреслити, що київщина не стоїть на місці та черпає реїреаційно – природній потенціал з усіх його можливих скважен, але цього замало, щоб вийти на потужний рівень туристично-рекреаційних систем всієї країни, так як регіон більш зацікавлений в конгресному туризмі.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

2.1 Природні ресурси регіону як чинник його туристичної привабливості

Київська обл. розміщена переважно на правобережжі середньої течії Дніпра. Територія її витягнута з півночі на південь.

Історично складені адміністративні межі Київської обл. не збігаються з межами природних районів. Вона розміщена на стику двох природних зон, різко відмінних у ландшафтному відношенні. У господарському освоєнні території області і територіальному поділі праці в її межах неабияку роль відіграли ландшафтні відміни Полісся і Лісостепу. Важливою обставиною є зручне транспортно – географічне розміщення.

Щодо рельєфу області, то поверхня — горбиста рівнина із загальним нахилом до долини Дніпра. Поверхня більшої частини Київщини — хвилясто-рівнинна, розчленована річковими долинами, ярами й балками. На сході області простягається Придніпровська низовина, де переважають піщані та піщано-глинисті відклади (абсолютні висоти над рівнем моря 140—183 метри). На півдні й південному заході Київщини — Придніпровська височина (абсолютна висота — близько 283 метрів); в її основі залягають тверді кристалічні породи. З корисних копалин промислове значення мають граніти і гнейси поблизу Сквири, Богуслава, Білої Церкви та Сухолісів. Поклади каоліну, на який багатий Кагарлицький район, здавна використовуються у фарфоро-фаянсовій промисловості. Значну цінність як сировина для виготовлення цегли, гончарної черепиці, посуду тощо мають глини у районі Василькова, Ржищева, Ірпеня, Борисполя, Фастова. Кварцові піски йдуть на склозаводи Гостомеля, Бучі, Бабинців, Мирчі, Пісківки, Києва. Поклади торфу розробляються в Києво-

Святошинському, Макарівському, Бориспільському, Яготинському і Переяслав-Хмельницькому районах. Цілющі радонові води Миронівки й Білої Церкви знайшли застосування в медицині. [41]

Ґрунти Київщини на півночі поширені дерново-підзолисті, у долинах річок — дерново-глеєві, лучні й болотні ґрунти. У центральній частині під лісами — опідзолені чорноземи, темно-сірі і світло-сірі лісові ґрунти; у південних районах — глибокі малогумусні чорноземи. На Лівобережжі зустрічаються лучно-чорноземні, лучні солонцюваті, солончакові і болотні солончакові ґрунти. Загальна площа лісового фонду області — 675,6 тис.га. Для північної частини території області характерні масиви хвойних і змішаних лісів, значні площі різнотравно-злакових луків і заболочені ділянки. На півдні переважають широколистяні ліси (дуб, граб, ясен, вільха, липа), кущі й луки. Область розташована у межах двох природних зон: змішаних лісів (Київське Полісся) і лісостепової. На півночі області переважають недреновані перезволожені і заболочені, поліські алювіально-зандрові і терасні, на півдні — луково-степові височинні розчленовані і терасні, а також лісостепові височинні розчленовані природно-територіальні комплекси. [44]

Клімат Київщини — помірно-континентальний, м'який, з достатнім зволоженням. Середня річна температура, за даними багаторічних спостережень, становить $+7,2^{\circ}$. Пересічна температура найтеплішого місяця (липня) $+19,5^{\circ}$, а найхолоднішого (січня) -6° . Опадів випадає в середньому 500—600 мм за рік; найбільша їх кількість припадає на червень—липень. Осінь часто буває тепла й суха. Для літа характерна велика кількість сонячних днів і тривалий вегетаційний період. У цілому кліматичні умови сприятливі для вирощування сільськогосподарських культур помірної зони, розвитку садівництва, городництва й виноградарства.

Найважливіша водна артерія — Дніпро. В межах області в нього впадають притоки: Прип'ять, Ірпінь, Тетерів, Стугна, Десна й Трубіж. Судноплавними є Дніпро, Прип'ять і Десна, частково Тетерів. Річки багаті на гідроенергію. На Росі побудовано Богуславську, Дибинецьку, Матюшівську і

Щербанівську гідроелектростанції. На Дніпрі споруджено Київську ГЕС ім. Ленінського комсомолу загальною потужністю 551 тис. квт. Під час будівництва її утворено Київське водоймище площею 922 кв. км, що простягнулося від Києва до Чорнобиля. Воно значно поліпшило режим Дніпра та його численних приток і умови для судноплавства. В області є 1800 озер та ставків загальною площею близько 14,3 тис. га. Частина з них має промислове значення. Ґрунти області різноманітні: на півночі найбільш поширені дерново-підзолисті, на півдні — родючі чорноземні й сірі лісові.

На Київщині багато лісів (570 тис. га) та чагарників (40 тис. га). На північ від Києва ростуть мішані й частково хвойні ліси. У південній частині області поширені дуб, граб, ясен та сосна. В лісах росте багато різних трав, у т. ч. лікарських (конвалія, герань лісова, деревій та ін.). По берегах рік великі площі займають заплавні луки. Фауна порівняно небагата: водяться білки, зайці, лисиці, кози, дикі кабани й лосі, їжаки, кроти, ховрахи, тхори, трапляються вовки; багато різних видів птахів — зяблики, дрозди, синиці, сови, зозулі, жайворонки та ін. У післявоєнні роки здійснюється акліматизація окремих видів цінних тварин — уссурійського енотовидного собаки, ондатри, нутрії та ін. Річки й озера багаті на коропа, карася, ляща, окуня, плітку, судака, сома, щуку. В Таращанському, Яготинському, Білоцерківському районах є великі господарства, де розводять цінні породи риби.[19]

Отже, природні умови та ресурси Київської області є сприятливими для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. Чинник суспільно-географічного положення Київської області займає серед інших дещо виняткове місце, оскільки положення кожного об'єкта господарського комплексу у просторі обумовлене впливом ряду причин і закономірностей. Суспільно-географічне положення Київської області є досить вигідним. Близькість області до державного кордону з Білоруссю сприяє розвитку культурних зв'язків.

Провівши аналіз природних ресурсів регіону як чинник його туристичної привабливості, у наступному розділі ми розглянемо історико-культурну компоненту рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.

2.2 Історико-культурна компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіону

Не дарма, саме Київ за історичними даними вважають ядром української культури. На сьогодні важливу роль в пізнавально-туристичному туризмі відіграє пізнання регіону з далекої історії. Вивчення її давньої культури, звичаїв, традицій та калориту всього регіону.

Якщо копнути далеко в історію, то можна загадати ,що велику роль у збереженні й відбудові архітектурної спадщини Київської Русі відіграв гетьман І. Мазепа, який щедро фінансував перебудови і розширення Софійського, Печерського, Михайлівського Золотоверхого, Видубицького, Кирилівського монастирів. Новий архітектурний стиль, характерний для цих споруд, навіть отримав назву «козацького», «мазепино» бароко. [] Нова доба архітектурного піднесення України, зокрема Києва, пов'язана з діяльністю митрополита Р. Заборовського у 30—40-х рр. 17 ст. Завдяки йому було здійснено реконструкцію старого академічного корпусу на території Братського Богоявленського монастиря (тепер навчальний корпус Національного університету «Києво-Могилянська академія»), поновлено деякі споруди Софійського монастиря: дзвіницю, будинок митрополита, мури тощо.[]

Багатою на історичні події, Київський регіон приваблює не тільки вітчизняних туристів, а й іноземців. На 2015 рік чисельність історичних пам'яток дивує. У Київській області налічується 1,2 тис. га земель історико-культурного призначення, у тому числі 7 об'єктів історико-культурного призначення на площі 0,3 тис. га []. Також в області функціонують 16 музеїв, у тому числі три заповідники - історико-етнографічний "Переяслав", музей-заповідник "Битва за Київ у 1943 р." у с. Нові Петрівці, історико-культурний заповідник у місті Вишгороді. []

В музеї «Переяслав» представлено як українське село Середньої Наддніпрянщини кінця XIX — початку XX століть, так і будівлі та стоянки від

часів пізнього палеоліту до часів Київської Русі. На території 30 гектарів розміщено 13 тематичних музеїв, які є органічним продовженням музею-села. Музей ознайомлює з народною культурою, архітектурою та творчістю, звичаями та обрядами українців Середньої Наддніпрянщини. До уваги відвідувачів 122 пам'ятки народної архітектури, понад 30 тисяч пам'яток матеріальної і духовної культури. В музеї представлено як українське село Середньої Наддніпрянщини кінця XIX — початку XX століть, так і будівлі та стоянки від часів пізнього палеоліту до часів Київської Русі. На території 30 гектарів розміщено 13 тематичних музеїв, які є органічним продовженням музею-села. Музей ознайомлює з народною культурою, архітектурою та творчістю, звичаями та обрядами українців Середньої Наддніпрянщини. До уваги відвідувачів 122 пам'ятки народної архітектури, понад 30 тисяч пам'яток матеріальної і духовної культури. На території музею розташовано 185 об'єктів, з них 104 пам'ятки народної архітектури XVII—XIX ст., в тому числі 20 дворів з хатами та господарськими будівлями, 23 різноманітні робітні та майстерні, більш ніж 20 тисяч творів народного мистецтва, знарядь праці, речей побуту, зібраних в лісостеповій зоні України. Прикрасою музею є два рукотворні ставки, дендропарк з десятками тисяч дерев та кущів, дбайливо доглянуті двори та городи. [вікіпедія]

Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини — музей просто неба, розташований в околицях Переяслава. Входить до складу Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». В музеї представлено як українське село Середньої Наддніпрянщини кінця XIX — початку XX століть, так і будівлі та стоянки від часів пізнього палеоліту до часів Київської Русі. На території 30 гектарів розміщено 13 тематичних музеїв, які є органічним продовженням музею-села. Музей ознайомлює з народною культурою, архітектурою та творчістю, звичаями та обрядами українців Середньої Наддніпрянщини. До уваги відвідувачів 122 пам'ятки народної архітектури, понад 30 тисяч пам'яток матеріальної і духовної культури.

На території музею розташовано 185 об'єктів, з них 104 пам'ятки народної

архітектури XVII—XIX ст., в тому числі 20 дворів з хатами та господарськими будівлями, 23 різноманітні робітні та майстерні, більш ніж 20 тисяч творів народного мистецтва, знарядь праці, речей побуту, зібраних в лісостеповій зоні України. Прикрасою музею є два рукотворні ставки, дендропарк з десятками тисяч дерев та кущів, дбайливо доглянуті двори та городи.

Не можливо оминати державний дендрологічний парк «Олександрія» Національної академії наук України. Розташований у північно-східній частині Правобережного лісостепу, за 80 км на південь від Києва на північно-західній околиці міста Біла Церква, на висоті 80 — 106 м над рівнем моря. Це найбільший (400га) архітектурно оформлений ландшафтний парк в Україні. []

Свою історію існування цей парк розпочав ще у 1784 році. Графиня Олександра Василівна Браницька отримала в Білій Церкві у подарунок від чоловіка маєток, котрий вирішила перетворити на свою літню резиденцію. Дитинство, проведене серед парків Петергофу та Царського Села, надихнули Браницьку на створення чогось подібного у Білій Церкві. Ксаверій Браницький підтримав це прагнення дружини, а тому в на західній околиці Білої Церкви розпочалося будівництво парку Олександрія. Автором генерального плану парку став французький архітектор-паркобудівник Мюффо. «Олександрія» була закладена в модному на той час англійському, або ландшафтному стилі. До середини XIX століття Олександрія перетворилася на один з найпрекрасніших пейзажних парків Російської імперії, з елементами романтизму і сентименталізму. З Північної Америки та Західної Європи в парк завозилися рідкісні екзотичні рослини. У глибоких балках були споруджені каскади ставків, наповнених чистою джерельною водою, створені водоспади та збудовані фонтани. В часи громадянської війни Олександрія зазнала значних втрат - були частково або повністю зруйновані більшість архітектурних споруд. Після кількадечного грабежу та спустошення винних льохів маєтку, пішов у небуття Дідинець – один з кращих палацових комплексів краю, його спалили п'яні «революціонери». З парку вивезли багато скульптур, завдавши значної шкоди насадженням. Наступний удар парк пережив в часи Другої Світової

війни - були пошкоджені значна частина дерев, ще більше постраждали будівлі. Відновлення почалося в 1955 році, коли парк перейшов під юрисдикцію академії наук УРСР. З того часу було відновлено всі уцілілі архітектурні споруди з алеями та доріжками та проведено цілісне художнє ландшафтне оформлення території парку.

Дендропарк «Олександрія» є найбільшим в Україні, причому за останні роки його площа неухильно збільшується: з 202 гектарів у 2005 році до 406 гектарів у 2009 році, коли парку передали лісове урочище Голіндерня. Голіндерня - досить цікава ділянка парку, розташована на іншому березі Росі. Це ліс паркового типу. Колись Браницьких на інший бік доставляв паром (в планах адміністрації відновити його), зараз же на іншу сторону можна перебратися або човном, чи пішохідними містком, щоб пройти яким доведеться зробити чималий гак вниз за течією Росі.

На сьогодні на території парку росте понад 2500 видів, форм і сортів рослин, це дуже і дуже багато. Серед українських дендропарків це рекордна кількість. Причому багато рослин парку вже мають вік понад 200 років (дуби звичайний і червоний, сосна Веймутова, тюльпанове дерево, модрини польська та європейська, гледичія триколючкова, глід рожевий махровий та ін.).

Особливе місце в історії міста займає всесвітньовідома Києво-Печерська Лавра - перший християнський монастир на Русі. А приголомшливий архітектурний ансамбль Лаври, виконаний у стилі «українського бароко», не залишає байдужим його відвідувачів і прочан. [] Історія побудування розпочалась на високих схилах правого берега Дніпра величається увінчана золотими куполами Успенська Києво-Печерська Лавра – уділ Пресвятої Богородиці, колиска чернецтва на Русі й твердиня православної віри. З Києво-Печерським монастирем пов'язане літописання. Першим відомим літописцем був преподобний Никон, ігумен Печерського монастиря. Автором Печерського літопису вважається преподобний Нестор Літописець, який близько 1113 р. закінчив свою геніальну «Повість временних літ». У першій чверті XIII ст. в монастирі було створено унікальний твір «Києво-Печерський Патерик», основу

якого склали розповіді інока Полікарпа, а також послання Симона, єпископа Володимир-Суздальського. Після довгих літ історії після жовтневого перевороту для Лаври почалися найважчі в її історії часи. Згідно з Декретом радянського уряду «Про відокремлення Церкви від держави і школи від Церкви» усе майно церковних і релігійних товариств було оголошене надбанням народу. 29 вересня 1926 р. ВУЦВК і Рада народних Комісарів УРСР ухвалили постанову про «Визнання колишньої Києво-Печерської Лаври історико-культурним державним заповідником і про перетворення її на Всеукраїнське музейне містечко». Але згодом, Чотирнадцять років тому, після майже тридцятирічного запустіння й гонінь на православну віру, знову відродився монастир, колиска руського чернецтва — Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра.

Після сумнозвісного розколу в Українській Православній Церкві, з 1992 р. на території Лаври розташувались адміністративні корпуси Київської Митрополії. Декілька корпусів займають Київська Духовна Академія та Семінарія, котрі відновили свою діяльність 1989 року. Відродження обителі сприятливо вплинуло на зовнішній вигляд архітектурного комплексу Лаври — відреставровані храми й корпуси, упорядковані зелені насадження монастиря. Після майже шести десяти років руїни відновлено Свято-Успенський собор — перлину Лаври. Клопоти по його відбудові взяла на себе міська влада. Сьогодні Лавра має своїх сантехніків, слюсарів, теслярів, архітекторів, кравців, садівників, бджолярів, пекарів, кухарів і навіть фельдшера. Ведуться сільськогосподарські роботи. При монастирі працює екскурсійне бюро. В іконній та швацькій майстернях виробляють чудові твори церковного мистецтва. І на всіх цих ділянках роботи не обходиться без допомоги мирян, які з радістю допомагають братії. Українська Православна Церква, яку очолює Митрополит Київський і всієї України Володимир, теж брала активну участь у відродженні храму: допомагала матеріальними засобами, робочими руками, а головне — освятила початок й завершення реставраційних робіт. Проте духовне відродження має на меті не стільки будівництво кам'яних церков і соборів,

скільки створення храмів душ людей, які приходять до земних храмів у пошуках Бога, зцілення та спасіння.

Тож у подарований нам, молитвами печерських преподобних, святих новомучеників і страстотерпців, час покаяння будемо з почуттям щирої подяки і страхом Божим осмислювати те, що було і те, що відбувається нині, будемо молитися і творити діла спасіння. Пильнуйте і моліться, щоб не зазнати спокуси... знайте, близько перед дверима, — звертається до нас Господь словами святого Євангелія — Бо в котру годину не думаєте, прийде Син Людський... (Мф. 26, 41; 24, 33, 44). []

Не менш популярною пам'яткою Києва є Софійський собор, який був закладений великим князем Ярославом Мудрим на початку XI століття. У 1990 році Софійський собор і Києво-Печерська Лавра були внесені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Стіни собору прикрашені унікальними фресками XI сторіччя, на його стінах та колонах зображені образи святих, які становлять величезний християнський пантеон. Особливе враження справляє на всіх відвідувачів мозаїка «Оранта». Навпроти Софійського собору можна побачити унікальний Михайлівський Золотоверхий собор. Це був перший храм з позолоченими куполами. Будівництво храму проводилося з 1108 по 1113 роки. За часів радянської влади храм був повністю зруйнований. Після набуття Україною незалежності храм був заново відновлений, і 30 травня 1999 року відбулось його офіційне відкриття. [] Собор споруджений на найвищій точці давньоруської столиці. Його величезні фрескові розписи та мозаїки можна розглядати як ілюстрацію Біблії для неписьменних, як енциклопедію християнського віровчення. Собор був центром суспільно-політичного і культурного життя Русі: тут приймали послів, підписували князівські грамоти, проводили коронації, тут зберігалася відома бібліотека Ярослава Мудрого. Собор жодного разу повністю не руйнувався, хоча після монгольської навали 1240-го більше 400 років стояв у руїнах. Символом храму є величезна мозаїка «Богоматір Оранта» - покровителька Києва, яка уособлює Премудрість Божу. Вона має і іншу назву - «Богородиця Непорушна Стіна», бо, за легендою, поки

стоїть ця частина храму, стоїть і Київ. Протягом століть тільки ця стіна жодного разу не валилася - від дій ворогів або ветхості. У нинішньому вигляді зовнішній вигляд собору відноситься до часів гетьмана Мазепи (кін. XVII - поч. XVIII століть). Оточуючі храм споруди колишнього Софійського монастиря також зведені в XVIII столітті. До 1918 р. собор був резиденцією київських митрополитів. Софійський храм отримав статус заповідника у 1934 р. У вересні 1941 р., більшовики хотіли замінювати храм, але Історія знову відвела від нього руку варварів. Міжнародне журі Гамбурзького фонду в 1987 році відзначило діяльність заповідника Європейської золотою медаллю за збереження історичних пам'яток. Інтер'єр собору зберіг найбільшу у світі кількість середньовічних мозаїк і фресок. На 1260 кв. м майстри використовували 177 відтінків кольорів! Стіни собору покриті давніми графіті, багато з яких допомогли встановити імена і дати значних подій в історії Києва, Русі та Європи. Здавна храм служив місцем поховання київських князів. Збереглося поховання Ярослава Мудрого і його дружини Ірини, а також саркофаг Володимира Мономаха. У північній галереї собору поховані кілька київських митрополитів. Шедевром українського мистецтва є відреставровані Царські Врата (XVIII ст.) На дзвіниці собору висотою 76 м знаходиться найбільший дзвін України вагою в 13 тон. Нині до складу заповідника входять також музеї в Золотих Воротах, Кирилівській та Андріївській церквах Києва, а також Судацька фортеця в Криму. На території колишнього Софійського монастиря знаходиться ряд виставкових залів, що містяться у відреставрованих інтер'єрах Митрополичого будинку, монастирській Хлібній, в Трапезній церкві та інших спорудах. []

Якщо прогулюватись містом по вулиці Володимирській, яка бере початок від Софійської площі, то можна побачити на своєму шляху одне з найдавніших входів у місто Київ – Золоті Ворота.

Ця пам'ятка може бути візитною картою нашої столиці. Далеко до наших часів, це був один з чотирьох входів у місто. Саме Золоті Ворота мали кам'яну основу, та були головним в'їздом та виїздом із славетного міста. Якщо вдатися

у фантазування, то здавалося б, що саме через цей вхід урочисто в'їджало посольство французького короля Генріха I Капетінга сватати дочку Ярослава Мудрого – Анну. Оборонну споруду було побудовано за правління Ярослава Мудрого. Проте новітні дослідження д.і.н. Надія Нікітенко доводять, що будівництво київських укріплень із Золотими воротами було розпочате ще Володимиром Великим, а завершене його сином Ярославом Мудрим. А вже сьогодні це знатне місце свого часу переродилося в музей для туристів. В середині реконструйованого павільйону Золотих Воріт розташовано експозицію присвячену історії будівництва, існування та реконструкції головної брами стародавнього Києва. Найголовнішою частиною її є залишки стін Воріт, що збереглися до нашого часу. Збудовані в 11 ст., зруйновані, в 17 ст. закопані. 1832 року К. Лохвицький провів археологічні розкопки Золотих воріт. Й до 1982 року, коли було збудовано павільйон, стіни стояли просто неба. У 2006 році музей був закритий, а стіни і ґрати цінної культурної пам'ятки столиці понівечені численними графіті. Золоті Ворота перебували у аварійному стані. З 2009 року музей відремонтували і знову відкрили для відвідувачів. []

Якщо прорейтенгувати вулиці Києва, то можна зазначити, що другою по масштабності та популярності вулицею столиці являється – Андріївський узвіз. У часи Київської Русі Андріївський узвіз був найкоротшим шляхом з верхнього міста, де перебували Золоті Ворота й Софія Київська в нижнє місто – на Поділ, де був міський порт і ремісничі квартали. На початку XVIII століття, за вказівкою київського губернатора, проїзд розширили, і тепер тут могли проїхати навіть навантажені вози, запряжені волами. [] За легендою вулицю було названо в честь Святого Андрія Первозванного. Вулиця – музей, так називають Андріївський узвіз сьогодні на якому і розташований туристичний об'єкт – Андріївська церква (названий та відбудований по замовленню Катерини II. Пам'яткою вулиці є і будинок №13, де жив письменник Михайло Булгаков, автор романів «Майстер і Маргарита», «Біла гвардія», «Дні Турбіних»... Цей будинок зараз є музеєм Булгакова. [] Також відомо, що в квітні 2012 року було здійснено реконструкцію всіх пам'яток, що є наслідком

зміни бруківки Андріївського узвозу на чорні гранітні плити.

Це місце багате своєю історією причиною являється зацікавленість туристів, що і свідчить: Андріївський Узвіз входить в топ найвідоміших Київських пам'яток.

Будинок органної та камерної музики (Миколаївський костьол) - це одна з найкрасивіших споруд Києва початку ХХ сторіччя. Костьол збудовано в стилізованих готичних формах з високими стрілоподібними шпилями. Розробка та зведення будівлі проводилися під керівництвом відомого київського архітектора В. В. Городецького. Маріїнський палац, який Б. Растреллі проектував для графа Розумовського, побудований у 1750 - 1755 рр. У 1744 році імператриця Єлизавета, дочка Петра I, під час візиту до Києва, сама обрала для нього місце. Наразі в палаці проходять урочисті державні події - нагородження, прийоми, саміти і зустрічі офіційних делегацій на найвищому рівні. До числа монументальних споруд відноситься монумент «Батьківщина-мати», який височіє над містом і нагадує про трагічні події Другої світової війни. Під цією спорудою знаходиться музей Великої Вітчизняної Війни. Серед незвичайних пам'яток Києва можна відзначити «Будинок з химерами», зведений у 1901-1903 роках за проектом архітектора Владислава Городецького. Цей будинок знаходиться на вулиці Банковій навпроти Адміністрації Президента України. []

Також до числа популярних пам'яток Києва можна віднести Музей Історії України, Національний художній музей України, Музей Однієї Вулиці, музей Михайла Булгакова, Музей Води. І обов'язково треба відвідати народний музей архітектури та побуту «Пирогово». Пирогово – це етнографічний музей під відкритим небом. На його площі більше 150 га представлені всі історико-етнографічні райони України. []

Можна зробити висновки, що Київський регіон має чим зацікавити туриста, як внутрішнього так і зовнішнього. Багата культурна окраса та незламні історичні пам'ятки, етнографічні райони та калорит стародавньої Русі. Таким чином київський регіон виступає вдалим об'єктом для поринення в стародані

часи і пізнання чогось новітнього.

Провівши аналіз історико-культурної компоненти рекреаційно-туристичного потенціалу Київської області у наступному розділі нашої роботи ми розглянемо інфраструктуру компонента рекреаційно-туристичного потенціалу Київського регіону.

2.3. Інфраструктура компонента рекреаційно-туристичного потенціалу регіону

Київщина є столичним регіоном, у центрі території якого знаходиться м. Київ – столиця України, потужний політичний, діловий. Пріоритети модернізації індустріальний, науково-технічний, транспортний та культурний центр країни, пов'язаний з областю тісними комерційними і соціальними зв'язками. Щоб дізнатися про весь туристичний потенціал даного регіону, потрібно більш детально розглянути інфраструктуру Київської області. Поглиблюючи дослідження, пропонуємо розглянути статистичні дані: соціально-економічного розвитку Київської області; транспортні шляхи виробництво будівельної продукції та розвиток готельного господарства столичного регіону.

Поглиблюючи дослідження, слід зазначити, що соціально-економічний розвиток має великий вплив на економіку регіону і взагалом на туризм.

Таблиця 2. 3. 1

Показники соціально-економічного розвитку Київської області
у 2019 – 2020 рр. [7]

	Фактичн	Темпи зростання (зниження), %		
		квітень 2020р. до	січень— квітень	довідково: січень—

	о за січень— квітень 2020р.	березня 2020р.	квітня 2019р.	2020р. до січня— квітня 2019р.	квітень 2019р. до січня— квітня 2018р.
Середньомісячна заробітна плата одного працівника					
номінальна, грн.	11359 ¹	104,1 ²	112,1 ³	113,9 ⁴	121,5 ⁵
реальна, %	X	103,1 ²	110,0 ³	111,4 ⁴	111,7 ⁵
Заборгованість із виплати заробітної плати ^б - усього, млн.грн	149,1	97,2	105,9	X	109,3
Індекс споживчих цін	X	100,6	101,5	100,7 ⁷	103,5 ⁸
Обсяг реалізованої промислової продукції ¹ , млн.грн	28456,7	X	X	X	X
Індекс промислової продукції	X	89,3	82,0	88,5	100,5
Індекс сільськогосподарської продукції	X	X	X	101,4	94,1
Обсяг виробленої будівельної продукції, тис. грн.	223494 8	X	X	X	x
Індекс будівельної продукції	X	X	X	104,8	135,8
Капітальні інвестиції, млн.грн	5220,0 ¹	X	X	55,4 ⁴	154,7 ⁵
Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, тис. м ²	379,9 ¹	X	X	98,7 ⁴	132,5 ⁵
Експорт товарів, млн.дол. США	490,7 ¹	X	x	97,1 ⁴	113,6 ⁵
Імпорт товарів, млн.дол. США	1044,8 ¹	X	x	112,5 ⁴	111,0 ⁵
Сальдо (+, -)	-554,1 ¹	X	X	X	x
Експорт послуг, млн.дол. США	67,7 ¹	X	X	86,0 ⁴	107,6 ⁵
Імпорт послуг, млн.дол.	31,5 ¹	X	x	97,9 ⁴	105,0 ⁵

США					
Сальдо (+, -)	36,2 ¹				
Оборот роздрібної торгівлі, млн.грн	26952,8	84,2	96,6	110,5	110,9
Пасажирообіг, млн.пас.км	1175,7	2,8	1,8	56,0	89,1
Вантажообіг, млн.ткм	3090,6	86,7	93,8	99,0	107,2

1 Дані за січень–березень 2020р.

2 Березень 2020р. у % до лютого 2020р.

3 Березень 2020р. у % до березня 2019р.

4 Січень–березень 2020р. у % до січня–березня 2019р.

5 Січень–березень 2019р. у % до січня–березня 2018р.

6 Станом на 1 квітня.

7 Квітень 2020р. у % до грудня 2019р.

8 Квітень 2019р. у % до грудня 2018р.

Проаналізувавши показники соціально-економічного розвитку Київської області у 2019 – 2020 рр.можемо дійти висновку, що

Транспортні шляхи в області у січні–червні 2019р. вантажооборот підприємств транспорту становив 4736,6 млн.ткм, або 108,1% від обсягу січня–червня 2018р. Вантажооборот підприємств транспорту (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком) . Підприємствами транспорту перевезено 5985,0 тис.т вантажів, що становить 106,6% від обсягу січня–червня 2018р.

Таблиця 2.3.2

	Вантажооборот		Перевезено вантажів	
	млн.ткм	у % до січня–червня 2018	тис.т	у % до січня–червня 2018

Транспорт	4736,6	108,1	5985,0	106,6
Залізничний	3741,9	105,0	1752,9	104,4
Автомобільний	994,6	106,4	4232,1	107,5
Авіаційний	0,1	9,6	0,0	5,4

Обсяг відправлених вантажів, за даними виробничого підрозділу Київської дирекції залізничних перевезень ПАТ "Укрзалізниця". У січні–червні 2019р. усіма видами транспорту виконано пасажирооборот в обсязі 3246,4 млн.пас.км, що становить 84,9% від обсягу січня–червня 2018р.

Пасажирооборот підприємств транспорту (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком) Послугами пасажирського транспорту скористалося 60,2 млн. пасажирів, або 95,5% від обсягу січня–червня 2018р.

Таблиця 2.3.3

	Пасажирооборот		Перевезено пасажирів	
	млн.пас.км	у % до січня–червня 2018	тис.	у % до січня–червня 2018
Транспорт	3246,4	84,9	60247,9	95,5
Залізничний	2043,0	101,3	18427,0	104,4
Автомобільний	1111,8	86,5	38357,3	90,7
Авіаційний	71,7	13,5	32,1	11,3
Тролейбусний	19,9	19,9	3431,5	112,3

Кількість відправлених пасажирів, за даними виробничого підрозділу Київської дирекції залізничних перевезень ПАТ "Укрзалізниця".

Обсяги пасажирських автоперевезень (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) у січні–червні 2019р. склали 38,4 млн.

пасажирів, або 90,7% від обсягу січня–червня 2018р., пасажирооборот склав 1111,8 млн.пас.км, або 86,5% від обсягу січня–червня 2018р. []

Методологія та визначення: Вантажооборот – сумарна вага перевезених (транспортованих) вантажів на певну відстань. Обчислюється як добуток ваги перевезеного (транспортованого) вантажу (брутто) на відстань перевезення (транспортування) за кожною партією вантажу (вимірюється в тонно-кілометрах).

Обсяг перевезених вантажів – загальна вага перевезеного (транспортованого) вантажу (брутто), у тому числі у міжнародному сполученні, власними й (або) орендованими транспортними засобами.

Пасажирооборот – сумарна кількість перевезених пасажирів на певну відстань. Обчислюється як добуток кількості перевезених пасажирів на відстань перевезення за кожною поїздкою (вимірюється в пасажиро-кілометрах).

Кількість перевезених пасажирів – кількість пасажирів, які перевезені транспортними засобами за всіма видами сполучення.

Виробництво будівельної продукції у Київській області у січні-червні 2019 року. Підприємствами області у січні-червні 2019р. вироблено будівельної продукції (виконано будівельних робіт) на суму 3581,9 млн.грн. Індекс будівельної продукції у січні-червні 2019р. порівняно з січнем-червнем 2018р. становив 130,7%.

Обсяги виробленої будівельної продукції за видами Таблиця 2.3.4

Види продукції	Вироблено будівельної продукції у січні-червні 2019		
	тис.грн	у % до загального обсягу	у % до січня-червня 2018
Будівництво	3581910	100,0	130,7
Будівлі	2095291	58,5	111,8
Житлові	695553	19,4	113,4
Нежитлові	1399738	39,1	111,0
Інженерні споруди	1486619	41,5	172,7

Нове будівництво, реконструкція та технічне переоснащення склали 84,7% від загального обсягу виробленої будівельної продукції, капітальний і поточний ремонт – 6,8% та 8,5% відповідно.

Обсяг виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) – це вартість будівельних, монтажних та інших робіт, що виконуються під час нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального та поточного ремонту будівель, споруд, технічного переоснащення підприємств.

Індекс будівельної продукції відображає зміну обсягів виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за періоди, що обрані для порівняння, продефльованих на відповідні індекси цін на будівельно-монтажні роботи.

Індекс будівельної продукції розраховується як середньозважена індексів будівництва будівель та інженерних споруд. За вагу обрано питому вагу складових будівельної продукції по кожному її виду в загальному обсязі в базисному році (2010 = 100%).

Індекс будівельної продукції за звітний період розраховується з урахуванням уточнених даних за попередній період.

Дані 2019 року є попередніми. Перегляд даних буде здійснюватись у I кварталі 2020 року. []

Обсяги виробленої будівельної продукції по містах та районах Таблиця 2.3.5

	Вироблено будівельної продукції у січні-червні 2019	
	тис.грн	у % до загального обсягу
Київська область	3581910	100,0
м. Біла Церква	169813	4,7

м.Березань	34875	1,0
м.Бориспіль	386372	10,8
м.Бровари	329666	9,2
м.Васильків	140344	3,9
м.Буча	158603	4,4
м.Ірпінь (міськрада)	74562	2,1
м.П.- Хмельницький	16855	0,5
м.Фастів	33279	0,9
м.Ржищів	—	—
м.Славутич	63626	1,8
м.Обухів (міськрада)	78336	2,2
Райони		
Баришівський	6125	0,2
Білоцерківський	2641	0,1
Богуславський	17261	0,5
Бориспільський	О	О
Бородянський	16847	0,5
Броварський	41696	1,2
Васильківський	19375	0,5
Володарський	3890	0,1
Вишгородський	491620	13,7
Згурівський	О	О
Іванківський	150932	4,2
Кагарлицький	16248	0,5
К.- Святошинський	1019899	28,5
Макарівський	29159	0,8
Миронівський	—	—
Обухівський	31894	0,9
П.- Хмельницький	О	О

Поліський	О	О
Рокитнянський	О	О
Сквирський	О	О
Ставищенський	3793	0,1
Таращанський	О	о
Тетіївський	О	О
Фастівський	О	О
Яготинський	О	О

о – Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації. []

Готельно-ресторанна сфера як одна з високорентабельних галузей світової економіки, у ХХІ ст. стає провідним напрямом економічного та соціального розвитку України. Сьогодні туризм формує економіку багатьох держав, регіонів, стає важливим чинником стабільного розвитку світової індустрії гостинності. Україна, зокрема, Київ та Київська область має великий туристичний потенціал завдяки унікальному географічному розташуванню (між Європою та Росією та іншими країнами СНД). Столичний регіон України – це привабливий туристичний центр, туристична інфраструктура якого вносить вагомий внесок в економіку міста.

За наведеними даними спостерігається очевидне зростання за всіма показниками. Нині ці показники продовжують збільшуватись. У місті діє понад 150 закладів розміщення різної форми власності та підпорядкування більше ніж 9,6 тис. номерів, з яких 90 – готелі, потужністю більше ніж 8 тис. номерів, решта – інші засоби тимчасового розміщення на 1,6 тис. номерів. У Києві за категорією комфортності функціонують такі готелі: «*****» – це лише 5 готелів на 931 номер (Прем'єр Палац, Фейрмонт, Опера, Хаятт Рідженсі Київ та ІнтерКонтиненталь Київ) (див. табл. 2.3.6)

Рік	Кількість готелів та інших місць для тимчасового проживання	Кількість номерів	Житлова площа віх номерів тис.кв.м	Одноразова місткість місць	Обслуговано приїжджих тис.осіб
2000	95	7637	157,3	14478	810,2
2001	90	7815	163,0	14476	831,3
2002	94	7665	159,0	14098	867,1
2003	93	7529	160,2	13519	863,4
2004	96	8229	171,7	14801	961,4
2005	109	8246	192,5	14757	974,1
2006	117	8627	196,8	15589	1112,4
2007	123	9112	217,6	16377	1195,8
2008	125	9415	226,0	16907	1224,8
2009	141	10064	246,4	18980	958,2
2010	133	9807	239,7	18582	1144,7

«****» – 28 готелів на понад 1500 номерів (з них найвідоміші Редісон САС, Дніпро, Київ, Салют, Президент-готель, Національний, Рів'єра на Полоді,

Поділ-Плаза, Вісак, Піросмані, Фараон та ін.);

«***» – 19 готелів на 3186 номери;

«**» – 20 готелів на 1133 номерів;

«*» – 7 готелів на 176 номерів.

Окрім готелів в м. Києві досить широко представлені санаторно-курортні та оздоровчі заклади, що зазначено у таблиці 3.

Лікувально-профілактичний заклади теж не є винятком для Київської

області. Вони призначені для потреб лікування та оздоровлення за допомогою природних факторів (клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, морські купання, сонцелікування тощо) у сполученні з дієтотерапією, фізіотерапією, медикаментозним лікуванням та іншими заходами. Існують санаторії загального типу і спеціалізовані — відповідно до певних груп захворювань.

Якщо переглянути підпункт 2.1 – можна зазначити, що область є дуже багатою на рекреаційно–природні ресурси. В київській області є доволі достатньо санаторно-курортні та оздоровчі заклади, але вони не є зовсім успішною можна

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії – профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку		Дитячі оздоровчі Заклади	
	Всього	Ліжок тис.од.	Всього	Ліжок тис.од.	Всього	Місць, тис.од.	Всього	Місць, тис.од.	Всього	Місць, тис.од.
2000	12	2,6	12	1,2	3	0,7	21	3,9	237	3,9
2001	12	2,7	13	1,2	2	0,4	21	3,9	195	3,5
2002	12	2,7	11	1,2	3	0,5	21	4,1	205	3,6
2003	12	2,7	11	1,3	3	0,5	21	4,9	194	3,1
2004	13	2,7	11	1,1	3	0,5	21	4,1	197	3,0
2005	14	2,8	11	1,4	3	0,5	23	4,1	230	2,6
2006	14	3,1	10	1,9	3	0,5	25	4,1	238	1,6
2007	15	3,1	9	1,0	3	0,5	25	3,6	226	1,7
2008	15	3,1	9	1,0	2	0,5	20	2,5	226	1,3
2009	16	3,1	9	1,0	2	0,5	21	2,7	177	1,3
2010	16	3,1	9	0,9	2	0,5	20	2,4	131	1,3
2011	16	3,1	10	1,1	2	0,5	20	1,9	109	1,1

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Таблиця 2.3.7

Аналізуючи таблицю (2.3.7) можна побачити, що останнім часом, на

жаль, спостерігається тенденція до закриття та зменшення кількості таких закладів. Дане питання потребує уваги з боку держави та прийняття рішень стосовно їх утримання та відродження, адже потенційними споживачами послуг цих об'єктів можуть бути не лише жителі Київщини, а й населення інших регіонів України та іноземні відвідувачі. Основними перешкодами розвитку вітчизняного готельного господарства є:

1. Недостатня кількість готелів та інших об'єктів розміщення внаслідок значних бар'єрів входження на ринок готельних послуг України, а саме:
 - тривала процедура отримання земельних ділянок під будівництво (що призводить до більш активного розвитку торгово-комерційних установ, а не збільшення розвитку Державного бюджету);
 - надмірна кількість дозволів та значні бюрократичні процедури (що збільшує термін лише відкриття готелю до 2–5 років і більше, високим податковим тиском на підприємства готельної сфери);
 - наявність трансакційних видатків (які інколи складають до 50% капіталовкладень);
 - економічна нестабільність в країні.
2. Невідповідність цін рівню якості готельних послуг (вартість проживання в українських готелях в 2-3 рази перевищує вартість проживання в готелях аналогічного рівня країн Європи).
3. Відсутність розвиненої та офіційно облікованої мережі альтернативних засобів розміщення економічного класу (хостелів, милиць та міні-готелів, апартаментів) проте значна частка цього сегменту готельного господарства є „сірою”, тобто офіційно не обліковується як засоби розміщення.
4. Непристосованість готелів та інших закладів розміщення до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями (в умовах будівництва нових

готелів обов'язково необхідно здійснювати контроль за дотриманням вимог

пристосованості закладів розміщення для інвалідів).

Підсистема соціально—економічного та транспортних шляхів розвитку області, не зважаючи на коливання у статистиці, показники соціально-економічного розвитку Київської області стабільні, а деякі і перевищують попередні показники. Готельна сфера, як одна з високорентабельних галузей регіону, стає провідним напрямом економічного та соціального розвитку. Спостерігається тенденція до закриття та зменшення кількості таких закладів, причина тому: економічна не стабільність в країні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На підставі зробленого дослідження, можна зробити наступні висновки: в процесі роботи було проаналізовано формування рекреаційно-туристичного потенціалу у Київському регіоні.

Проведено аналіз, поняття та компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу київського регіону. Туристична галузь регіону впродовж за останні років характеризується позитивною та сталою динамікою.

Неухильне зростання кількості туристів та обсягів наданих їм послуг, комплексний підхід до розвитку туризму, готельного господарства та курортів на місцевому рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері створили новий імідж продукту, конкурентоспроможного в нашій державі та за кордоном.

Розглянуті сучасні методичні підходи до оцінювання рекреаційно – туристичного потенціалу території. Розроблено комплексну оцінку туристичного потенціалу території : природні умови і ресурси (рельєф, ґрунти, ресурси, ліси та інше); сучасний стан економічного розвитку (готельний фонд, система культурно-побутового обслуговування, транспортні інфраструктури, рівень благоустрою та інші); соціальні умови розміщення (населення, місць праці); екологічні умови (водних об'єктів, забруднення ґрунтів); архітектурно-естетичні умови (наявність заповідників, пам'яток архітектури і містобудування, археології, історії, природи, культури). Було розглянуто підтипи природних рекреаційних ресурсів та районування рекреаційного землекористування за інтенсивністю рекреації.

Розкриті передумови та чинники формування рекреаційно – туристичного потенціалу в регіоні. Основними видовими сегментами ринку й надалі залишаться рекреаційний, курортно–лікувальний, культурно–пізнавальний (екскурсійний), спортивно – оздоровчий, релігійний туризм. Спортивно–оздоровчий та зелений (соціальний) туризм не є провідними для Київщини, але

в комплексі з основними його видами дають певний економічний і, особливо, соціальний ефект. Одним з перспективних і високоприбуткових сегментів ринку вважається конгресний туризм.

Проведено дослідження природних ресурсів регіону, як чинник його туристичної привабливості. Особливе місце в рекреаційній привабливості належить лісовим та водним об'єктам, велика частина території області вкрита лісами. З рекреаційною метою використовуються водосховища, у складі природних ресурсів Київської області важливе значення мають бальнеологічні ресурси, зокрема мінеральні води, які сприяють розвитку санаторно-курортної рекреації. Отже, природні умови та ресурси Київської області є сприятливими для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. Чинник суспільно-географічного положення Київської області займає серед інших дещо виняткове місце, оскільки положення кожного об'єкта господарського комплексу у просторі обумовлене впливом ряду причин і закономірностей. Суспільно-географічне положення Київської області є досить вигідним. Близькість області до державного кордону з Білоруссю сприяє розвитку культурних зв'язків.

Проаналізувавши історико-культурну компоненту рекреаційно-туристичного потенціалу регіону можна зазначити: багатство культурно-історичних пам'яток визначають роль Київської області як важливого рекреаційного регіону. Наявність національних історико-етнографічних заповідників, державних історичних музеїв, національний історико-етнографічний заповідників та наявність п'ямяток, які були внесені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Софійський собор, Києво-Печерська Лавра).

Здійснено розгляд інфраструктурої компоненти рекреаційно-туристичного потенціалу регіону, підсистема соціально-економічного та транспортних шляхів розвитку області, не зважаючи на коливання у статистиці, показники соціально-економічного розвитку Київської області стабільні, а деякі і перевищують попередні показники. Готельна сфера, як одна з високорентабельних галузей регіону, стає провідним напрямом економічного та

соціального розвитку. Спостерігається тенденція до закриття та зменшення кількості таких закладів, причина тому: економічна не стабільність в країні.

На підставі зробленого дослідження, можна зробити наступні висновки. Рекреаційно-туристичний комплекс Київської області має значні перспективи для розвитку. Цьому сприяє наявність ресурсного потенціалу, ефективне використання якого, є необхідною умовою розвитку та створення потужної рекреаційно-туристичної бази. Значну частину природного потенціалу складають: рекреаційні ландшафти (лісові, водні), оздоровчі ресурси (мінеральні води), природно-заповідні об'єкти (національні історико-етнографічні заповідники, національні природні та регіональні ландшафтні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва тощо), території історико-культурного призначення (пам'ятки архітектури та містобудування, історико-архітектурні заповідники та ін.). Розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Київської області сприяють такі чинники як: суспільно-географічне положення, транспортний і демографічний чинники, а також чинник ринкової кон'юнктури, історикокультурна спадщина, відносно сприятлива екологічна ситуація.

Основним завданням у розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Київської області має бути формування регіонального рекреаційно-туристичного комплексу, здатного задовольняти потреби населення регіону у відпочинку, санаторно-курортному лікуванні, туризмі, формування ринку конкурентоспроможних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного і раціонального використання наявних природних та культурно-історичних ресурсів регіону спільно із дотриманням екологічних норм, забезпечення комплексного розвитку території та підвищення якості життя населення.

При правильному використанні потенціалу, область надасть можливість не тільки забезпечити оздоровлення населення, а й економічне зростання регіону. Перспективний розвиток туристично-рекреаційних систем Київщини обумовлений, перш за все, зростаючим попитом населення на рекреаційні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: Навч. пос. К.: «Альтерпрес», 2010. 404 с.
2. Види туризму. Інтернет джерело «Вікіпедія». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 03.06.2020).
3. Географічна характеристика Київської області URL: <https://vikidalka.ru/1-51656.html> (дата звернення 03.06.2020).
4. Гетьман В. І. Основні завдання і проблеми розвитку еко-туризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України / *Гори і люди (у контексті сталого розвитку): матеріали міжнар. конф. Рахів, 14-18 жовт. 2002 р.* С. 304-313.
5. Головне управління статистики у місті Києві URL: www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=538&lang=1 (дата звернення 03.06.2020)
6. Головне управління статистики у Київській області. Основні показники соціально-економічного розвитку Київської області. URL: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=541&lang1> (дата звернення 03.06.2020).
7. Головні пам'ятки Києва URL: <http://kcacmt.univ.kiev.ua/content/golovni-pamyatki-kiieva> (дата звернення 03.06.2020).
8. Довідник із землеустрою / за ред. Л. Я. Дорош Й. М., Осипчук С. О., Стецюк М. П., Дорош О. С. К. : ЗАТ «ВІПОЛ», 2011. 188 с.
9. Довідник із землеустрою / за ред. Л. Я. Новаковського. 4-те вид., перероб. і допов. К.: Аграрна наука, 2015. 492 с.
10. Єфремов О. Ефективність управління туристичним комплексом / *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Т 1.

2014.С.8-10

11. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. / *Відомості Верховної Ради*.1995. №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). С. 241-254.

12. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80.>] (дата звернення 03.06.2020).

13. Законодавство України. Про затвердження форми державної статистичної звітності про санаторно-курортні (оздоровчі) заклади та Інструкції щодо її заповнення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0016-98> (дата звернення 03.06.2020).

14. Земельна реформа на регіональному рівні (на прикладі Київської області за 1991-2011 роки) / Дорош Й. М., Осипчук С. О, Стецюк М. П., Дорош О. С. К. : ЗАТ «ВІПОЛ», 2011. 188 с.

15. Земельна реформа на регіональному рівні (на прикладі Київської області за 1991-2011 роки) / Дорош Й. М., Осипчук С. О, Стецюк М. П., Дорош О. С.К. : ЗАТ «ВІПОЛ», 2011. 160 с.

16. Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 с.

17. Золоті ворота (Київ). Музей Золоті Ворота. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення 03.06.2020).

18. Історія міст і сіл України. КЛІМАТ І РЕЛЬЄФ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. URL: <http://ukrssr.com.ua/kiyivska/klimat-i-relyef-kiyivskoyi-oblasti-istoriya-zaselennya-kiyivshhini> (дата звернення 03.06.2020).

19. КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА. VII сесія VIII скликання URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/CB51834E58B3F62DC22583CB006E072F?OpenDocument(дата звернення 03.06.2020).

20. КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ СТАТИСТИЧНІ ДАНІ. URL: <http://koda.gov.ua/news/turizmu-v-kiivskiy-oblasti-buti/> (дата звернення 03.06.2020).

21. Київська обласна державна адміністрація. Інвестиційний паспорт . Київська область 2012 URL <http://koda.gov.ua/normdoc/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-inve> (дата звернення 03.06.2020)
22. Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. Чернівці Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 С.
23. Клімат Києва / за ред. Осадчого В.І. , Косовця О.О., Бабіченко В.М.. К.: Ніка-Центр, 2010. 320 с. лісопарків м. Києва / О. В. Токарева // Аграрна наука і освіта. 2004. Том 5. № 3-4 с.130-133.
24. Ліцей Універсум. ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. URL: <http://universum.kiev.ua/2009-09-18-12-57-46/2013-01-31-11-57-35/127-2013-12-19-14-27-21.html> (дата звернення 03.06.2020)
25. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України: навч. посіб./О.О.Любіцева, Є.В.Панкова, 368с.
26. Медіа-центр «Першого екскурсійного бюро». URL <http://www.primetour.ua/uk/excursions/museum/Natsionalnyi-istoriko-kulturniy-zapovednik--Sofiya-Kievskaya-.html> (дата звернення 03.06.2020)
27. Міжнародний туризм зберігає темпи зростанн. URL <http://www.world-tourism.org>. - 2011. (дата звернення 03.06.2020)
28. Монографія /Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 С.
29. Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини науки. *Серія «регіональна економіка».* Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 8(31). Частина 2. 2011. 246-257С.
30. Нефедова В. Б. Рекреационное использование территории и охрана лесов /В. Б.Нефедова, Е. Д. Смирнова, В. П. Чижов, Л. Г. Швидченко. – М. : Лесная промышленность, 1980.с.184
31. Особливості розвитку рекреаційно-туристичного комплексу столичного регіону (на прикладі київської області) В.І.Стафійчук. – К. : Альтерпрес, 2007. с.256-269.
32. Офіційний сайт Богуславської районної державної адміністрації

Київської області. Підсумки роботи транспорту Київської області у січні–червні 2019 року. URL <http://boguslav-rda.gov.ua> (дата звернення 03.06.2020)

33. Офіційний сайт Богуславської районної державної адміністрації Київської області. *Промислове виробництво у Київській області у січні – червні 2019 року*. URL <http://boguslav-rda.gov.ua> (дата звернення 03.06.2020)

34. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації: URL <http://www.e-unwto.org> (дата звернення 03.06.2020)

35. Офіційний сайт Державного агентства України з туризму та курортів URL <http://www.tourism.org.ua>. 2011. (дата звернення 03.06.2020)

36. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України URL <http://www.pvu.org.ua>. 2011.. (дата звернення 03.06.2020)

37. Панкова Є.В. *Туристичне краєзнавство*. Розділ III. Туристичні ресурси Правобережної України. 3.1. *Туристичні ресурси історичної Київщини* URL https://tourlib.net/books_ukr/pankova311.htm (дата звернення 03.06.2020)

38. Парфіненко А.Ю., Сідоров В.І., Любіцева О.О. Туристичне краєзнавство. Підручник 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2015. 551с.

39. Попович С. І. Туристично-екскурсійні ресурси України: Вступ до проблеми / Туристичні ресурси України. К. : Типографія ФПУ, 1996. 13 с.

40. Природно-заповідний фонд Київщини : довід. вид. – К. : Урожай, 2007. – 42 с.

41. Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1994 року № 177/94-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 48. с.430.

42. Рейтинг санаторіїв України К., 2016. URL <http://www.naftusia.com/ru/ukraine/vse-sanatorii/rejtingi/>-(дата звернення 03.06.2020)

43. Рекреаційний потенціал Київської області . Полтавець А.М ст.77/2015 рік URL <http://www.allbest.ru/> (дата звернення 03.06.2020)

44. С. І. // Туристичні ресурси України. – К. : Типографія ФПУ, 1996. 13 с.

45. Сайт інформаційного центру Україна-2012 URL <http://www.Ukraine2012.gov.ua>. 2011.(дата звернення 03.06.2020)
46. Сайт Освіта юа. Києво-Печерська Лавра, історія створення її та сьогодення. Реферат URL <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/relig/20542/>(дата звернення 03.06.2020)
47. Сам собі мандрівник. Пам'ятки Київської області. Обухів. Парк Київська Русь: http://URL_samsobi.com.ua/index.php/ukraine/kyiv-region/212-obukhiv-park-kyivska-rus (дата звернення 03.06.2020)
48. Сам собі мандрівник. Пам'ятки Київської області. Свято-Михайлівський Видубицький чоловічий монастир URL <http://samsobi.com.ua/index.php/ukraine/kyiv-region/342-vydubyskyi-monastyr> (дата звернення 03.06.2020)
49. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок татуризм в Україні. Статистичний бюллетень. *Державний комітет статистики України. Київ*: Держкомстат України, 2011. 91 с.
50. Сім чудес України. Андріївський узвіз URL <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/andrijivskyj-uzviz/> (дата звернення 03.06.2020)
51. Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму : навч. посіб. /І.В.Смаль. – Ніжин : Вид.НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. С.78-86
52. Соскін О. І. Шляхи реалізації геоекономічної моделі України в Євразійському просторі / О. І. Соскін // Економіка і держава. 2010. №7. С.49-59
53. *Статистичний щорічник України* / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. К. Консультант, 2013. 664 с.
54. *Статистичний щорічник України за 2010 рік*. Державний комітет статистики України. – Київ: ТОВ «Август Трейд», 2011. с. 491-493. Стаття. Склад земель рекреаційного призначення
55. *Стаття Мультимедійна платформа іномовлення України*. «На Київщині створено майже 100 об'єктів природно-заповідного фонду». URL <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2616272-na-kiivsini-stvoreno-majze-100-obektiv-prirodnozapovidnogo-fondu.html> (дата звернення 03.06.2020)

56. Стафійчук В. І. Рекреалогія: Навч. пос. / В. І. Стафійчук. - К.: «Альтерпрес», 2006. 264 с. сучасного стану та перспектив розвитку рекреаційного природокористування в регіонах України / Л. М. Черчик // Економічні

57. Схема-прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил Київської області на період до 2015 року. Рада по вивченню продуктивних сил України. К.: РВПС. 3-69 с.

58. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 с.

59. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: Третьак А. М. Підтипи рекреаційного землекористування за характером використання природних рекреаційних ресурсів / А. М. Третьак, Г. В. Гребенник / Збалансоване природокористування. 2014 № 4. С. 96-100.

60. Токарева О. В. Рекреаційний потенціал лісопарків м. Києва / О. В. Токарева // Аграрна наука і освіта. 2004. Том 5. № 3-4 С. 130-133. Третьак А. М. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. та ін. – Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 250 с.

61. Туризм и гостиничное хозяйство / под. ред. Чудновского А. Д. М. ТАНДЕМ, ЭКМОС, 2000. 400 с.

62. Український туристичний портал, URL <http://www.turkraina.info.news>. (дата звернення 03.06.2020)

63. Фізична географія Української РСР О. М. Маринич, А. І. Ланько, М. І. Щербань, П. Г. Шищенко / Під ред. О. М. Маринича. - К. : Вища школа, 1982. - 208 с.

64. Фізична географія Української РСР О. М. Маринич, А. І. Ланько, М.

І. Щербань, П. Г.Шищенко/ Під ред. О. М. Маринича. К. Вища школа, 1982. - 208 с.

65. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. *Посібник* / Н. В. Фоменко. К. Центр навч. літ-ри, 2007. 312 с.

66. Черчик Л. М. Статистичне оцінювання сучасного стану та перспектив розвитку рекреаційного природокористування в регіонах України / Л. М. Черчик // *Економічні науки. Серія «регіональна економіка».* *Збірник наукових праць*. Луцький національний технічний університет. Випуск 8

67. Черчик Л. М. Статистичне оцінювання сучасного стану та перспектив розвитку рекреаційного природокористування в регіонах України / Л. М. Черчик // *Економічні науки. Серія «регіональна економіка».* *Збірник наукових праць*. Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (31). Частина 2. 2011. С. 246-257.

68. Шубалий О. Методичні та прикладні засади інтегрального оцінювання комплексності використання лісоресурсного потенціалу / О. М. Шубалий // *Статистика та суміжні галузі досліджень*. 2011. № С. 61.

69. Юрист-Ua.net . Стаття 51. Склад земель рекреаційного призначення URL <https://uristua.net>. (дата звернення 03.06.2020)

70. А. М. Підтипи рекреаційного землекористування за характером використання природних рекреаційних ресурсів / А. М. Третяк, Г. В. Гребенник // *Збалансоване природокористування*. 2014 - № 4. С. 96-100. (31). Частина 2. 2011. С. 246-257.